

Karel Čapek
KNJIGA
APOKRIFA

S češkoga prevela
Dubravka Dorotić Sesar

Zagreb, 2021.

disput

PROMETEJEVA KAZNA

Kašljucajući i stenjući izvanredni je senat nakon dugoga dokaznoga postupka krenuo na vijećanje koje se održavalo u sjeni svete masline.

“Eto, gospodo”, zijevnu Hipometej, predsjednik senata. “Baš nam se sve ovo vraški oteglo. Mislim da ne bih ni morao iznositi sažetak, ali da ne bude formalnih prigovora... Evo dakle, optuženi Prometej, ovdašnji građanin, kad je izveden pred sud jer je pronašao vatru i time na svoj način, hm, hm, narušio postojeći red, priznao je: ponajprije – da je zbilja pronašao vatru; nadalje – da je kad god mu se sviđi u stanju pokrenuti aktivnost zvanu kresanje; i treće – da tu tajnu, odnosno to skandalozno otkriće, nije ni pošteno zadržao za sebe ni obznanio na prikladnome mjestu, nego ga je samovoljno objavio, odnosno dao na korištenje nepozvanim ljudima, kako svjedoče iskazi dotičnih osoba koje smo upravo ispitali. Mislim da je to dovoljno i da bismo odmah mogli pristupiti glasovanju o krivici i donošenju presude.”

“Oprostite, gospodine predsjedniče”, javi se član senata Apometej, “ali smatram da bi s obzirom na važ-

nost ovoga izvanrednoga tribunala ipak bilo puno bolje da prije donošenja presude održimo temeljito savjetovanje i – rekao bih – da povedemo nepristranu raspravu.”

“Kako želite, gospodo”, prihvati koncilijantni Hipometej. “Stvar je, doduše, jasna, ali ako netko od vas želi još nešto naglasiti, molim lijepo.”

“Ja bih rado napomenuo”, javi se votant Ametej i uredno se nakašlje, “da se u cijeloj toj stvari po moje sudu mora posebno naglasiti jedno pitanje. Mislim, gospodo, na vjersko pitanje. Dopustite mi, molim vas, pa što je to ta vatra? Što je ta iskresana iskra? Kako je spoznao sam Prometej, to nije ništa drugo nego munja, a munja je, kao što je poznato, očitovanje iznimne moći boga Gromovnika. Izvolite mi, gospodo, objasniti kako može neki tamo Prometej doći do Božjega ognja? S kojim ga je pravom prisvojio? Gdje ga je uopće uzeo? Prometej nas hoće uvjeriti da ga je jednostavno našao; ali to su glupi izgovori. Ako je to tako nevino, zašto onda vatru nije našao na primjer netko od nas? Uvjeren sam, gospodo, da je Prometej tu vatru jednostavno ukrao, i to našim bogovima. Njegovo nijekanje i izmotavanje neće nas zavarati. Ja bih njegovo kazneno djelo okvalificirao i kao običnu krađu i kao zločin bogohuljenja i svetogrđa. A mi smo ovdje zato da najstrože kaznimo takvu bezbožnu drskost i da čuvamo svetu baštinu naših narodnih bogova. Htio sam samo to reći”, završi Ametej i temeljito se usekne u skut svoga ogrtača.

“Dobro rečeno”, složi se Hipometej. “Ima li još tko kakvu opasku?”

“Molim vas, oprostite”, reče na to Apometej, “ali ja se ne mogu složiti sa zaključcima cijenenoga kolege. Ja sam promatrao kako je rečeni Prometej palio tu vatru; gospodo, iskreno vam kažem – naravno, među nama – da to uopće nije ništa. Otkriti vatru, pa to može svaka lijenčina, danguba ili svaki čuvar koza. Mi na to nismo došli samo zato što ozbiljan čovjek, razumije se, nema vremena, a i ne pomišlja da bi se igrao s nekakvim kresanjem kamenčića. Uvjeravam gospodina kolegu Ameteja da su to obične prirodne sile, nedostojne da se njima bave misleći ljudi, a pogotovo bogovi. Po mome mišljenju vatra je previše beznačajna pojava da bi se na ikoji način ticala stvari koje su svima nama svete. Ali ta stvar ima jednu drugu stranu na koju moram skrenuti pozornost gospode kolega. Čini se naime da je vatra vrlo opasan, čak i štetan element. Čuli ste niz svjedoka koji su potvrdili da su iskušavajući Prometejev djetinjasti pronalazak pretrpjeli teški palež, a u nekim slučajevima i štetu s imovinom. Gospodo, ako se Prometejevom krivicom uporaba vatre proširi, što se, nažalost, više ne može spriječiti, nitko od nas neće biti siguran za svoj život, pa ni za imetak. A to, gospodo, može značiti kraj cijele naše civilizacije. Dovoljna je mala nepažnja – i što će zaustaviti taj nepokorni element? Prometej se, gospodo, prepustio kažnjivoj lakomislenosti kad je na svijet donio tako štetnu stvar. Ja bih njegovu krivicu definirao kao zločin teškoga ugrožavanja života i javne sigurnosti. S obzirom na to ja sam za kaznu doživotnoga lišavanja slobode na tvrdom ležaju i u okovima. Završio sam, gospodine predsjedniče.”

“Potpuno ste u pravu, kolega”, reče Hipometej. “Ja bih još istaknuo – što nam je, gospodo, uopće trebala nekakva vatra? Zar su se naši preci koristili vatrom? Doći s nečim takvim, to je jednostavno nepoštivanje baštinjenoga poretka, to je, hm, jedan podrivački čin. Igranje s vatrom, samo nam je to još trebalo! I pogledajte, gospodo, kamo to vodi: ljudi će uz vatru nepotrebno postati preosjetljivi, izležavat će se u toplini i udobnosti umjesto da – što, umjesto da ratuju i slično. Iz toga će proizići samo mekoća, pad morala i – hm, opći nered i slično. Ukratko, nešto se protiv takvih nezdravih pojava mora učiniti. Vrijeme je ozbiljno, i općenito. Samo sam to htio napomenuti.”

“Posve točno”, oglosi se Antimetej. “Svi se mi potpuno slažemo s našim gospodinom predsjednikom da Prometejeva vatra može imati neviđene posljedice. Gospodo, nemojmo se zavaravati, to je strašna stvar. Imati vatru u svojim rukama – kakve se nove mogućnosti time otvaraju! Navest ću samo nasumce: spaliti neprijateljima ljetinu, zapaliti im maslinike i tako dalje. S vatrom nam je, gospodo, dana nova moć i novo oružje; s vatrom postajemo gotovo ravni bogovima”, šaptao je Antimetej i najedanput oštro planuo: “Optužujem Prometeja zato što je taj božanski i nepobjedivi element vatre povjerio pastirima, robovima i svakome tko je našao; što ga nije predao u ruke izabranih koji bi ga čuvali kao državno blago i vladali njime. Optužujem Prometeja što je na taj način pronevjerio otkriće koje je trebalo biti tajna knezova. Optužujem Prometeja”, vikao je uzrujano Antimetej, “što je i strance naučio paliti vatru!

Nije to zatajio ni našim neprijateljima! Prometej nam je ukrao vatru davši je svima! Optužujem Prometeja za veleizdaju! Optužujem ga zbog urote protiv zajednice!” Antimetej se vičući zakašljao. “Predlažem smrtnu kaznu”, izgovori na kraju.

“Eto, gospodo”, progovori Hipometej, “javlja li se još tko za riječ? Po mišljenju suda optuženi se Prometej smatra krivim i zbog zločina bogohuljenja i svetogrđa, i zbog zločina teškoga ugrožavanja života, odnosno tuđega imetka i javne sigurnosti, i zbog zločina veleizdaje. Gospodo, predlažem da mu se odredi ili kazna doživotnoga lišavanja slobode pojačana tvrdim ležajem i uzama ili smrtna kazna. Hm.”

“Ili jedna i druga”, bubne zamišljeno Ametej. “Da se udovolji zahtjevima obiju strana.”

“Kako to i jedna i druga kazna?” upita predsjednik.

“Upravo o tome razmišljam”, mrmljao je Ametej. “To se može ovako... osuditi Prometeja da doživotno bude prikovan za stijenu... pa neka mu supovi kljuju bezbožna jetra, razumijete li me?”

“To bi se moglo”, reče zadovoljno Hipometej. “Gospodo, to bi bila egzemplarna kazna za takve, hm, zločinačke ludosti, je li tako? Ima li tko kakvu opasku? Eto, time bismo završili.”

*

“A zašto ste, tata, toga Prometeja osudili na smrt?” upitao je Hipometej na večeri njegov sin Epimetej.

“Ti to ne razumiješ”, mrmljao je Hipometej odgrižajući komade janječega buta. “Čovječe, pa ovaj pečeni but ipak je ukusniji od sirovoga; eto, ta je vatra ipak za

10 nešto dobra. A ono su, znaš, bili razlozi od javnoga interesa. Pa kamo bi nas odvelo da svatko može nekažnjeno doći s nečim velikim, zar ne? Ali ovome mesu još nešto nedostaje... Aha, znam!” poviče veselo. “Pečeni but bi trebalo posoliti i natrljati češnjakom! To je prava stvar! Momče, pa to je otkriće! Vidiš, jedan Prometej ne bi na to došao!”

Lidové noviny, 5. VI. 1932.